

Araştırma Makalesi/ Research Article

Görice Kazası ve Civarında Suç ve Suçlularla Mücadele (XVII. Yüzyıl)

Gökhan Civelek*

(ORCID: 0000-0002-8254-046X)

Makale Gönderim Tarihi
05.10.2022

Makale Kabul Tarihi
15.12.2022

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Civelek, G., "Görice Kazası ve Civarında Suç ve Suçlularla Mücadele (XVII. Yüzyıl)", *Journal of International Eastern European Studies/Uluslararası Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 4/2 (Aralık 2022), 221-239.

APA: Civelek, G. (2022). Görice Kazası ve Civarında Suç ve Suçlularla Mücadele (XVII. Yüzyıl). *Journal of International Eastern European Studies/Uluslararası Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 4(2) (Aralık 2022): 221-239.

Öz

Görice şehri günümüzde Korça adıyla anılmakta olup Osmanlıların Arnavutluk'ta kurduğu en önemli şehirlerden biridir. 1395 yılında veya hemen sonrasında Osmanlı hakimiyetine giren Görice, Sultan II. Bayezid'in lalası ve Mirahuru İlyas Bey tarafından imar ve inşa edilerek bir şehir haline getirilmiştir. Coğrafi olarak Arnavutluk'un güneydoğusunda yer alan Görice, bölgede Müslüman bir şehir oluşturmak maksadıyla kurulmuştur. 1912 yılındaki elden çıkışına kadar Görice şehri Osmanlı idaresi altında büyüyüp gelişmiştir.

Bu incelemede Osmanlı Arşivi'nde yer alan XVII. yüzyıla ait Mühimme defterlerindeki hükümlerden ve İbnülemin dahiliye fonundaki belgelerden istifade edilmiştir. Arşiv kayıtlarındaki belgeler ışığında Görice ve civarında meydana gelen kalpazanlık, adam öldürme ve eşkıyalık konularına temas

* Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, g.civelek@atauni.edu.tr.

PhD., Atatürk University, Faculty of Letters, Department of History, Türkiye.

edilmiştir. XVII. yüzyıl boyunca yaygın olarak görülen hukuka aykırı bu suçların önlenmesi için devletin aldığı tedbirler ve suçlularla mücadele konusu üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Görice, Osmanlı, Şehir, Hukuk, Suç

Fighting Crime and Criminals in and Around the Township of Korča (17th Century)

Abstract

The city of Gorice, today known as Korča, is one of the most important cities established by the Ottomans in Albania. Gorice, which came under Ottoman rule in 1395 or just after, was reconstructed and built into a city by Mirahur İlyas Beg, the private tutor of Sultan Bayezid II. Geographically located in the southeast of Albania, Gorice was established to create a Muslim city in the region. Until its loss in 1912, the city of Gorice grew and developed under the Ottoman administration.

In this study, the provisions in the 17th century muhimme books in the Ottoman Archives and the documents in the internal affairs fund of Ibnulemin were used. According to the information in the archive records, the issues of counterfeiting, murder and banditry that occurred in and around Korča were touched upon. It has been tried to focus on the measures taken by the state to prevent these illegal crimes, which were common during the 17th century, and the issue of fighting against criminals.

Keywords: Korča, Ottoman, City, Law, Crime

Giriş

Görice şehri günümüzde Korča adıyla anılmakta olup Morave dağlarının kuzeybatı eteğinde verimli ve geniş ovada kurulmuş, önemli bir tekstil ve sanayi kentidir. Osmanlılar tarafından Arnavutluk'ta kurulan en önemli şehirlerden biri olan Görice, büyük ihtimalle 1395 yılında veya hemen sonrasında ele geçirilmiştir. Şehre üç kilometre mesafede bulunan ve piskopos Niphon tarafından yaptırılan Mborja

Köyü'ndeki Kisha e Ristozit kilisesinin kitabesinde yer alan 1390 tarihi Osmanlı idaresinin başlangıcını tayin etmektedir.¹

Görice, bölgede Müslüman bir şehir merkezi oluşturmak amacıyla² Sultan II. Bayezid'in lalası ve Mirahuru İlyas Bey tarafından kurulmuştur.³ Rivayetlere göre Görice şehri 1487 yılından önce içinde bir kilisesi bulunan, on-on beş haneli küçük bir köydü ve Episkopeia ya da Peshkepi şeklinde adlandırılıyordu.⁴ Şehrin imarında ve gelişiminde büyük katkısı bulunan İlyas Bey aslen Görice'nin Boboşitsa Köyü'nden idi. Sultan II. Bayezid 1486 yılında bir temliknâme ile bu köyü ona bağışlamıştır.⁵ İlyas Bey, burada bulunan eski bir manastırı satın alarak yıktırılmış ve yerine günümüzde mevcut olan camiyi inşa ettirmiştir. Camiden başka medrese, imaret ve tekke yaptırarak kasabanın esasını oluşturmuştur. Bu kasaba Adriyatik Denizi ile Adalar Denizi arasındaki konumu sebebiyle ticari açıdan da önemli bir noktada yer almıştır.⁶

İlyas Bey, Görice'den başka İstanbul'da hayır eserleri inşa ettirmişti. Hayratının yaşatılması için İstanbul, Premedi ve Yanya'da köyler, dükkânlar, hamamlar ve değirmenler vakfetmişti. Bu şekilde Görice kasabası da Osmanlı idaresi altında gelişerek küçük bir şehir görünümü kazanmıştır.⁷ Sultan IV. Murad ve Sultan İbrahim'e yazdığı risalelerle ün yapmış olan XVII. yüzyıl Osmanlı devlet adamlarından Koçi Bey de buralıdır.⁸

¹ M. Kiel, "Korča", *EP*, V, Brill, Leiden 1986, s. 264-265. Machiel Kiel, "Görice", *DİA*, XIV, İstanbul 1996, s. 157.

² Kiel, "Görice", s. 157

³ Şemseddin Sami, "Görice", *Kamusu'l-İlam*, V, Mihran Matbaası, İstanbul 1314, s. 3919.

⁴ Aldo Gallotta, "İlyas Bey, Mütevelliler ve Korçe/ Görice'nin Kökenleri", *Sol Kol, Osmanlı Egemenliği'nde Via Egnatia, (1380-1699)*, (Ed.: Elizabeth A. Zachariadou), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999, s. 124.

⁵ Semavi Eyice, "İmrahor İlyas Bey Camii", *DİA*, XXII, İstanbul 2000, s. 228. M. Tayyib Gökbilgin, *XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası, Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2007, s. 426.

⁶ Şemseddin Sami, "Görice", s. 3919.

⁷ Semavi Eyice, "İmrahor İlyas Bey Camii ve Türbesi", *DİA*, XXII, İstanbul 2000, s. 231. Gökbilgin, *XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası, Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, s. 427-428.

⁸ Eyice, "İmrahor İlyas Bey Camii ve Türbesi", s. 231. Ömer Faruk Akün, "Koçi Bey", *DİA*, XXVI, Ankara 2002, 143.

İlyas Bey'in 1495- 1496 yılında Görice'de inşa ettirdiği Mirahor İlyas Bey Camii, şehirde kalan tek Osmanlı eseridir.⁹ İlyas Bey Külliyesi'nin diğer unsurları olan hamam, medrese ve imareten ise hiçbir iz kalmadığı nakledilmektedir.¹⁰

XV. asrın ortalarına kadar Osmanlı hakimiyetine giren Arnavutluk toprakları Arvanid (Arnavud)- ili Sancağı sınırları içinde toplanmıştır. Fakat Arnavutluk'un güney ve doğusunda yer alan Görice, Premedi ve Konica ayrı bir idari birlik olarak teşkilatlandırılmıştır. İlbasan Kalesi'nin 1466 yılında inşasından sonra büyük ihtimalle Ohri'ye bağlanarak Orta Arnavutluk'tan ayrılmıştır.¹¹ Sultan I. Selim zamanında 1520 yılında yapılan tahrirde Görice, Rumeli Eyaleti'ne bağlı Avlonya Sancağı'na tabi bir kaza statüsünde Osmanlı idari yapısında yer almıştır.¹² I. Süleyman dönemine ait 1530¹³ ve 1533¹⁴ tarihli kayıtlarda Görice Kazası Rumeli Eyaleti'nin Paşa Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi durumundadır. XVII. yüzyıla ait belgelerde Görice Kazası'nın Paşa Sancağı'na bağlı idari yapısının devam ettiği görülmektedir.¹⁵ Mühimme defterlerindeki hükümlerde ve arşivin diğer tasnif fonlarında şehrin idari statüsü *Görice Kazası* şeklinde ifade edilmiştir.¹⁶ XIX. yüzyılda yapılan vilayet

⁹ Kiel, "Görice", s. 157. Edmond Manahasa-İlknur Aktuğ Kolay, "Observations on the Existing Ottoman Mosques in Albania", *A|Z ITU Journal of The Faculty of Architecture*, Vol 12/ No 2, July 2015, s. 70.

¹⁰ Eyice, "İmrâhor İlyas Bey Camii ve Türbesi", s. 231.

¹¹ Halil İnalçık, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, TTK Yayınları, (2. Baskı), Ankara 1987, Giriş kısmı, s. I.

¹² Bilgehan Pamuk, "Osmanlı Döneminde Arnavutluk", *Balkanlar El Kitabı*, I, (Der.: Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ), Karam-Vadi Yayınları, Ankara 2006, s. 345. Aynı Yazar, "Güney Arnavutluk'ta Osmanlı Hakimiyeti", *Rumeli Balkanlar Özel Sayısı*, I, Yeni Türkiye Yayınları, 21/66, Mart-Haziran 2015, s. 656-657. Mehmet İnbaşı, "Avlonya Sancağı ve Yönetimi (1750-1800)", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 6/14, Mart 2019, s. 146.

¹³ İbrahim Sezgin, "Paşa Livâsı", *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, s. 183-184.

¹⁴ *BOA, TS.MA.d.*, 734, vr. 1b-2a. Tayyib Gökbilgin, "Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları", *Bellekten*, XX/ 78, TTK Basımevi, Ankara 1956, s. 254.

¹⁵ Bazı örnekler için bkz.: *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 914. *BOA, MAD.d.*, 15961, s. 1. *BOA, AE.SMMD.IV.* 77-9135. *BOA, AE.SMMD.IV.* 77-9087. *BOA, AE.SMMD.IV.* 80- 9542. *BOA, AE.SMST.II.* 67-7114.

¹⁶ *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 898. *Mühimme Defteri*, No: 104, Hüküm No: 466. *Mühimme Defteri*, No: 108, Hüküm No: 1483. *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm

düzenlemeleri sırasında Görice 1864 yılında bir sancak merkezi haline dönüştürülmüş ve bu idari statü şehrin 1912'deki Yunan işgaline kadar devam etmiştir.¹⁷

Coğrafi olarak Arnavutluk'un güneydoğusunda yer alan Görice'nin kuzey ve doğu yönünde Manastır ve İstarova, batısında Koloniye, güneyinde Kesriye kazaları bulunmaktadır. XIX. yüzyılda Opar ve Bihlişte nahiyelerinin kazaya mülhak yerleşim yerlerinden olduğu ifade edilmiştir. Mümbit bir araziye sahip olan Görice'de elma, armut, üzüm, kavun, karpuz gibi çok sayıda tarım ürünü yetiştirilmektedir.¹⁸

1520 tarihinde Görice'de 1256 Hristiyan (Gebran) ve 80 Müslüman hane; 67 Hristiyan ve 3 Müslüman mücerred (bekar) ile 15 bive (dul) ikamet etmekteydi. Kazanın hasılatı ise 110.368 akçe olarak kaydedilmişti.¹⁹ XVII. ve XVIII. yüzyıllarda fazla gelişmediği tahmin edilen Görice Kazası'na XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Eflak ticaret metropolü Veskopoye'den gelen Hristiyan göçmenler bir canlılık getirmiştir.²⁰ 1844-1845 yılında Görice'de 6.085 kişilik bir nüfusun yaşadığı ifade edilmiştir.²¹ Görice'nin esas gelişimi ise XIX. yüzyılın ikinci yarısına denk gelmektedir. Şemseddin Sami, XIX. yüzyıl sonlarında şehir merkezinde 18.000 civarında bir nüfustan bahseder. Şehirde 2 cami, 1 medrese, 1 tekke, 2 hamam, 4 kilise, 1 idadi, 9 mektep, 1 imaret, 1 saat kulesi, 757 dükkân ve mağaza, 23 han, büyük ve işlek bir çarşı ile her cumartesi kurulan bir pazar bulunduğunu belirtir. Görice Kazası'nın toplam nüfusunu ise 59.725 olarak gösterir.²²

Kalpazanlık

Kalpazan kelime manası olarak sahte para basan veya piyasaya süren kimse anlamına gelmektedir.²³ Osmanlı Devleti'nde kalpazan kelimesi

No: 2103. *Mühimme Defteri*, No: 111, Hüküm No: 1214. *BOA, İE.DH.*, 6-587. *BOA, İE.DH.*, 20-1834.

¹⁷ Kiel, "Korča", s. 265. Kiel, "Görice", s. 158.

¹⁸ Şemseddin Sami, "Görice", s. 3919.

¹⁹ Pamuk, "Güney Arnavutluk'ta Osmanlı Hakimiyeti", s. 658.

²⁰ Kiel, "Görice", s. 157.

²¹ Zehra Nur Çapanoğlu, *Temettüat Defterleri'ne Göre Görice Sancağı'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1844-1845)*, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2018, s. 32.

²² Şemseddin Sami, "Görice", s. 3919.

²³ Türkçe Sözlük, *TDK*, (11. Baskı), Ankara 2011, s. 1285.

yerine kallâb, kalpen, sikkezen, zebânzedî ifadeleri de kullanılmaktadır.²⁴ Sahte para basımında kullanılan bir diğer ifade ise kalp akça tabiridir. Kalp akçe, akçenin taklidi olarak yapılan para anlamına gelir. Sonradan madeni paraların her türlüünün kalbına bu isim verilmiştir.²⁵

Osmanlı Devleti'nde sahte para imalinin önüne geçilmesine dikkat edilmiş ve kanunnamelerde buna yönelik hükümlere yer verilmiştir.²⁶ Nitekim sahte para basımıyla uğraşanlar kanuna aykırı olarak haksız kazanç temin etmekte, buna karşılık kalp akçe ile tahsil edilen vergiler, ticari hayatta ve alış-veriş gibi günlük ihtiyaçlarda ödeme aracı olarak kullanılan paralar Osmanlı ekonomisine zarar vermektedir. Bu sebeple sahte para basmayı önlemek için devlet tarafından birtakım tedbirler alınmış, kalp para imal eden kalpazanlar için çeşitli cezalar tertip edilmiştir. Osmanlı hukukunda ta'zir suçları²⁷ kapsamında ele alınan kalpazanlık için nadiren idam²⁸ fakat genellikle kürek cezası, hapis ve sürgün gibi cezalar verilmiştir.²⁹

Piyasada sahte para tespit edilmesi veya buna dair bir duyum alınması halinde hemen müdahale edilmekte, kalp paraları imal eden ve piyasaya sürenlerin yakalanması için gerekenlerin yapılması ilgililere emredilmekteydi. Piyasada bir adet kalp para ortaya çıksa bile bunun takibi yapılmaktaydı. Çünkü bunu imal edenlerin daha fazla kalp para basmış ve bunları piyasaya sürmüş olma ihtimalleri kuvvetliydi.³⁰

²⁴ Orhan Kılıç, "XVI. Yüzyılın ikinci Yarısında Osmanlı Devleti'nde Kalpazanlık Faaliyetleri", *Osmanlı Ansiklopedisi*, III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 180.

²⁵ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, İstanbul 1993, s. 153

²⁶ Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, I, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1990, s. 570-571. Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, 8/I- 8/II, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1994, s. 618.

²⁷ M. Akif Aydın, *Osmanlı Devleti'nde Hukuk ve Adalet*, Klasik Yayınları (3. Baskı), İstanbul 2020, s. 154.

²⁸ Mustafa Öztürk, "Genel Hatlarıyla Osmanlı Para Tarihi", *Türkler*, X, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 805.

²⁹ Suha Oğuz Baytimur, "Osmanlı Devleti'nde Kalpazanlık Faaliyetleri ve Uygulanan Cezalar (1789-1808)", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5/2, Aralık 2016, s. 253.

³⁰ Muharrem Öztel, "Osmanlı Devleti'nin Kalpazanlıkla İmtihanı (1818-1921)", *Belleten*, 84/299, Nisan 2020, s. 319, 322.

Kalp para imaliyle uğraşan kişiler bölge kadılarının devlet merkezine yazdıkları arzlarla haber verilmişti. Kadı arzına gelen cevabi hükümlerde sahte parayı kimlerin imal ettiği, kimlerin aldığı gibi sorulara cevaplar aranması ve yapılan soruşturma neticesinde suçlu bulunanlara gerekli cezaların verilmesi emredilmişti. Hurpeşte kadısı devlet merkezine sunduğu bir arzında, kazaya bağlı Gramus Köyü sakinlerinin elinde kalb altın ve kuruşların bulunduğunu ifade etmiş ve mahkeme tarafından birçok kez ikaz edildikleri halde buna uymadıklarından bahsetmişti. Bu arza cevaben Görice ve Hurpeşte kadılarına gönderilen emirde, elinde sahte para bulunanların bu paraları kimden aldıkları, kalp altın ve gümüşü kime kestirdiklerinin araştırılması istenmiştir. Yapılan araştırma sonucuna göre, suçlu bulunan kalpazanlar için uygun cezaların tatbik edilmesi de ayrıca belirtilmiştir.³¹

Görice'ye bağlı İskopol Köyü sakinleri mangır adı verilen parayı taklit ederek sahte mangırlar imal etmekteydi. Köy ahalisi sahte para imal etmekle kalmamış aynı zamanda bu paraları Selanik ve civar bölgelerine yaymışlardı. Bu haber devlet merkezine ulaştığında Selanik muhafazasında bulunan Vezir İsmail Paşa'ya bir hüküm yazılarak güvenilir kişiler aracılığıyla soruşturma yapması istenmiştir. Soruşturma neticesinde kalp mangır imal ettiği tespit edilen kişilerin yakalanarak hapsedilmesi emredilmiştir.³² Rumeli beylerbeyi ve Görice kadısına gönderilen bir başka hükümde, yine İskopol Köyü'nde bazı zımmilerin *kalb altın ve guruş kestikleri* ifade edilmiş ve bu paraların *sikke-i hümayûna* zarar verdiği belirtilmiştir. Sahte para darbeden zımmiler subaşı tarafından yakalanarak hapse atılmıştır. Ancak hapiste bulunan kalpazanlar, birkaç kişiden oluşan zımmi eşkıyanın subaşının evini basmasıyla serbest kalmıştır. Hapisten kaçan kalpazanların subaşı tarafından tekrar yakalanarak davalarının görülmesi emredilmiştir.³³

Görice Kazası'nda görülen sahte para imalinden başka Rumeli bölgesindeki Cum'a, Florina, Manastır, Koloniyye, Opar, Koniçe, Bihliste, Hurpeste, Kesriye ve Naslıç gibi birçok şehirde kalpazanlıkla uğraşanlar bulunmaktaydı. Edirne, Filibe ve Sofya gibi şehirlerde tüccar taifesi ve

³¹ *Mühimme Defteri*, No: 75, Hüküm No: 409. (4 Receb 1014/ 15 Kasım 1605).

³² *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 898. (Evail-i Cemaziyelevvel 1100/ Şubat 1689).

³³ *Mühimme Defteri*, No: 104, Hüküm No: 470.

bazı kamu görevlileri de sahte para işinden kazanç sağlıyordu.³⁴ Devlet, hukuka aykırı bu eylemin önüne geçmek ve sahte para basımını önlemek için görevliler tayin etmişti. Görevliler arasında vezir rütbesinde bulunan üst kademe devlet adamları da yer almaktaydı. Ocak 1691 tarihli bir hükümde, isimleri sayılan birçok sancak ve kazada görülen sahte para imalinin teftişi için Avlonya bölgesinde *Serasker* olan Vezir Halil Paşa'ya emir verilmişti.³⁵ Görevli memurlara hitaben yazılan fermanlarda elinde kalp akçe bulunanların tespit edilmesi istenmiş, gerekli soruşturmanın yapıldıktan sonra suçlu görülenlere kanunun gerektirdiği şekilde cezaların verilmesi emredilmiştir.

Adam Öldürme

İslam hukuku kaynaklarında cinayet kelimesi cana, vücut dokunulmazlığına ve mala karşı işlenen suçları ifade eder.³⁶ Ancak cinayet kelimesi eski hukukta daha çok cana yönelik suçlar için kullanılmıştır.³⁷ Cinayet ya da diğer bir ifadeyle öldürme eylemi, bir kimseyi hayatından mahrum eden, canın cesetten ayrılıp çıkmasına sebep olan müessir fiildir. Ölen kişiye maktul, öldüren kişiye de katil denilmektedir.³⁸ Bir kişiyi kasten öldürmenin cezası ise kısastır.³⁹

Görice Kazası'nda kasten adam öldürme ile ilgili Mühimme defterlerinde bazı hükümlere rastlanılmıştır. Öldürülen kişiler müslim ve gayrimüslim tebaadan olup kazanın yerli sakinleridir. Görice kadısına ve kazanın yeniçeri serdarına yazılan 26 Kasım 1630 tarihli hükümde, kuloğullarından Hamza, Hasan ve Pervane adlı kişilerin *kendi hallerinde olmayıp daima şirret üzere* buldukları ve Hamza ismindeki bir kişiyi katlettikleri ifade edilmiştir. Bu durumun kadı tarafından mahkemede kayıt altına alındığı ve katillerin bölgeye sevk edilen yeniçeri çavuşları tarafından ele geçirilerek hapsedildiği belirtilmiştir. Ancak katillerin durumuyla ilgili olarak bölgede görevli Sekbanbaşı Kasım tarafından

³⁴ *Mühimme Defteri*, No: 100, Hüküm No: 131. (Evâil-i Şevval 1101/ 9 Temmuz 1690)

³⁵ *Mühimme Defteri*, No: 100, Hüküm No: 443.

³⁶ Mustafa Avcı, *Türk Hukuk Tarihi*, (9. Baskı), Atlas Akademi Yayınları, Konya 2020, s. 209.

³⁷ Halil Cin- Ahmet Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2011, s. 290.

³⁸ Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istilâhat-ı Fıkhiyye Kamusu*, III, Bilmen Basımevi, Ankara 1968, s. 28.

³⁹ Şamil Dağcı, "Kıyas", *DİA*, XXV, Ankara 2002, s. 488.

devlet merkezine bir mektup gönderilmiştir. Mektupta ele geçirilen kişilerin yeniçeri olması durumunun açıklığa kavuşturulması istenmiştir. Katiller yeniçeri değiller ise haklarında gerekenin *şer'le* yapılması, eğer yeniçeri iseler hadisenin devlet merkezine arz edilmesi için emir istemiştir. Buna cevap olarak yazılan hükümde, sekbanbaşının bildirdiği şekilde hareket edilmesi ve kanuna aykırı olarak kimseye zulmedilmemesi emredilmiştir.⁴⁰

Görice Kazası'na bağlı Sebkon Köyü'nde ikamet eden Maro adındaki gayrimüslim bir kadın, köy ahalisi ile birlikte mahkemeye giderek köyelerinin yakınında bulunan Kâr derbendinde oğlu Nice'nin cansız bedeninin bulunduğunu söylemiştir. Maro ifadesinde oğlunu öldüren kişinin Premedi Kazâsı'na bağlı Yorşak Köyü'nden Muhammed bin Murteza olduğunu haber vermiştir. Olayla ilgili şahitlerin de ifadelerinden sonra devlet merkezine sunulan arza karşılık Emrullah Paşaoğulları ve Görice kadısına yazılan emirde, katilin ele geçirilmesi ve İstanbul'a gönderilmesi istenmiştir.⁴¹

Eşkıyalık

Eşkıyalık silahla veya başka bir şekilde zor kullanmak suretiyle yol kesip baskın yaparak mala, cana tecavüz, kamu düzeni ve güvenliğini ihlâl olarak tanımlanmaktadır.⁴² Osmanlı kaynaklarında eşkıya için *kuttau't-tarik* tabiri kullanılmakla beraber daha çok şaki ve bunun çoğulu olan eşkıya, celali, eşirra, harami, haramzade türedi, haydut ve uğru kelimeleri de kullanılmıştır.⁴³ Kalabalık toplulukların eşkıyalığı ise Türkmen eşkıyası, Ekrâd eşkıyası, Levendât eşkıyası, Saruca Sekban, Türedi eşkıyası, suhte gibi ifadelerle isimlendirilmiştir.⁴⁴ Kamu düzeninin, emniyet ve asayişin sağlanması, seyahat özgürlüğünün korunması İslam dininin temel amaçları arasında yer aldığı için eşkıyalık

⁴⁰ *Mühimme Defteri*, No: 85, Hüküm No: 312.

⁴¹ *Mühimme Defteri*, No: 93, Hüküm No: 87. (Şevval 1069/ Haziran-Temmuz 1659)

⁴² Mehmet Emin Öz, "Modernleşme-Öncesinde Osmanlı Toplumunda Eşkıyalık Hareketlerinin Niteliği ve Özellikleri", *Osmanlı'dan Günümüze Eşkıyalık ve Terör*, (Ed. Osman Köse), İlkadım Belediyesi Kültür Yayınları, No: 12, Samsun 2017, 12.

⁴³ Mücteba İlgürel, "Eşkıya, Osmanlılarda Eşkıyalık", *DİA*, XI, İstanbul 1995, 467.

⁴⁴ Mehmet Karagöz, "17. Asrın Sonunda Filibe ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri (1680-1700)", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16/2, Elâzığ 2006, s. 374.

suçu dinen büyük günahlardan sayılmış, hukuken de had suçları kapsamında ele alınmıştır.⁴⁵

Görice ve çevresinde eşkıyalık yapanlar belgelerde haydut⁴⁶, şaki⁴⁷, eşkıya⁴⁸ ve daha yaygın bir kullanım ile haydut eşkıyası⁴⁹ şeklinde geçmektedir. Eşkıyalık yapanlar arasında Müslümanlar çoğunluktadır ve bunların kahir ekseriyeti sıradan insanlardır.⁵⁰ Buna karşılık bir devlet görevinde bulunup halka zulmedenler de vardır. Görice’de havass-ı hümayun köylerinden olup Tepecik, Boboşitçe, Anborya gibi dokuz köy ahalisi ve Görice pazarına gelen tüccar taifesi eski Üsküb Mirlivası Ahmed’e giderek, Arnavud diyarında nahiyeler yakan ve nahiyelerin civarında bulunan 17 köyü harap eden Ali, Mustafa, Mehmed ve Bali adlı kişilerden şikayetçi olmuşlardı. Şikayetlerinde adı geçen eşkıyanın zaim namına sahip olduklarını, tımarlarını hizmetkarlarına verip padişah emrine rağmen sefere katılmadıklarını, etraflarına topladıkları çok sayıda eşkıya ile cizye vergisini alıp haydutlara dağıttıklarını, yollara inip köyler basarak insanları öldürdüklerini ve Ali adındaki eşkıyanın serdarları olup evleri yağma ettiklerini haber vermişlerdi. Bölgede bulunan kadıların bu eşkıyadan çekindikleri için devlet merkezine arz sunamadıklarını da şikayetlerinde belirtmişlerdi. Mirliva Ahmed, bu durumu İstanbul’a bir arz olarak bildirmiş ve eşkıyanın *hakkından gelinmemesi* durumunda Görice halkının yerinde kalmayacağını haber vermiştir.⁵¹ Benzer olarak Ayo Ağman isminde bir zımmi İstanbul’a gönderdiği bir arzında, Halid adlı sipahinin emlak ve eşyasını gasp ettiğini, küçük yaştaki oğlu ve kızını zorla götürüp kendi hizmetine aldığını, çocuklarını geceleri zincire vurduğunu söylemişti. Bu arza istinaden Rumeli valisine ve Görice kadısına yazılan hükümde, Sipahi

⁴⁵ Ali Bardakoğlu, “Eşkıya”, *DİA*, XI, İstanbul 1995, s. 463.

⁴⁶ *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 914.

⁴⁷ *Mühimme Defteri*, No: 104, Hüküm No: 466.

⁴⁸ *BOA, İE.DH.*, 6-587.

⁴⁹ *Mühimme Defteri*, No: 108, Hüküm No: 1483. *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2103. *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2560.

⁵⁰ *Mühimme Defteri*, No: 76, Hüküm No: 191. *Mühimme Defteri*, No: 104, Hüküm No: 466. *Mühimme Defteri*, No: 108, Hüküm No: 1483. *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2338. *Mühimme Defteri*, No: 111, Hüküm No: 1214. *İE.DH.*, 20-1834, 1, 3.

⁵¹ *BOA, İE.DH.*, 6-587. (25 Şevval 1011/ 7 Nisan 1603)

Halid'in ele geçirilerek davasının *şer'le* görülmesi ve hapsedilerek devlet merkezine getirilmesi emredilmiştir.⁵²

Müslümanların yanı sıra zımni tebaadan olup eşkıyalık yapanlar bulunmaktaydı. Zımni haydutlar arasında devlet adına vazife yapan martoloslar eşkıyalığın başı olmuşlardı.⁵³ Evasıt-ı Cemaziyelevvel 1100/ Mart 1689 tarihli bir hükümde, Tırhala ve Yanya sancaklarında olan kazalar ve Avlonya'da Premedi ve Paşa Sancağı'nda Koloniyye, Görice, Bihlişte, Hurpeşte, Nasliç ve bunların civarında bulunan kazaların her birinde eşkıyadan olan zımni bir martolosbaşı bulunduğu ve martolosbaşların gayrimüslim eşkıya ile birlikte halkın mallarını alıp kendi aralarında bölüştükleri ve nice kötü işlere karışıp halka zulmettikleri ifade edilmiştir.⁵⁴ Benzer olarak Görice Kazası ahalişi hep birlikte mahkemeye gidip zımni eşkıyanın şehirdeki bazı ayanların adamlarıyla iş tutup martolos oldukları, bunların köylerde ve yolcuların gidip-geldiği yollarda adam öldürüp malları yağma ettikleri, gece vakti yolları keserek ziyadesiyle halka zulmettiklerini söylemişlerdi. Şehir halkının bu şikayetini Görice Kazası Naibi İsmail, bir arz haline getirerek devlet merkezine sunmuştu.⁵⁵

Bölgede yaşanan eşkıyalığa karşı hem halk nezdinde hem de devlet adamları vasıtasıyla yapılan şikayetler dikkate alınmış ve bu suçun önlenmesi için devlet tarafından gerekli müdahaleler yapılmıştır. Bu anlamda eşkıya ve bunların zararlarını önlemek için Rumeli valilerine ve bölgede bulunan sancakbeylerine ve kaza kadılarına hükümler gönderilmiştir.⁵⁶ Selanik muhafazasında bulunan Vezir Hüseyin Paşa ile Görice ve Bihlişte kadıları ve Görice Kazası sakinleri devlet merkezine bir arzuhal sunarak, Görice köylerinde Çalık oğlu Yusuf ve Hüseyin adlı eşkıya ile Macar Hasan ismindeki bir diğer eşkıyanın elli nefer tüfenkendazla gezerek yollarda seyahat eden tüccarın önünü kesip insanları öldürdüklerini ve mallarını yağma ettiklerini haber vermişlerdi. Bundan başka eşkıyanın 1103/ 1691-1692 senesi Görice Kazası avarız ve

⁵² *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2338. (Evahir-i Cemaziyelevvel 1110/ Kasım 1698)

⁵³ *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 914. *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2560.

⁵⁴ *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 914.

⁵⁵ *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2560. (Evasıt-ı Receb 1110/ Ocak 1699)

⁵⁶ *Mühimme Defteri*, No: 111, Hüküm No: 802. *BOA, İE.DH.*, 20-1834, 1.

nüzul vergisini toplayan Ahmed'in konağını basarak devlete ait 2000 kuruşu aldıklarını bildirmişlerdi. Bu arza karşılık gelen hükümde Rumeli Beylerbeyi Mahmud Paşa'ya ve Avlonya ve Delvine sancaklarına mutasarrıf olan Kaplan Paşa'ya eşkıyanın yakalanması için emir verilmiştir. Bu emir aynı zamanda Görice ve Bihlişte kadılarına da iletilmiştir.⁵⁷

Eşkıyalıkla mücadelede bölge kadılarına, naiblere ve şehrin önde gelenlerine hükümler yazılmıştır. Görice Kazası ahalisi mahkemeye giderek civarlarında bulunan Premedi Kazası'na bağlı Mahan Köyü'nden Ali Kel ve Fraşe Köyü'nden Kasım Gomare isimli kişilerin eşkıya olduklarını söylemişlerdi. Eşkıyanın Görice'de köyler basıp emlak ve erzakı yağmaladığını, ellerinde bulunan sahte bir ferman ile "kaza ve civarını eşkıyadan korumaya geldik" diyerek etraflarına 700-800 civarı *Arnavud eşkıyası* topladığını ve bunların şehre gelmek istediklerini bildirmişlerdi. Kaza sakinleri de *odun emri getirin mahkemede sicile kaydettirelim* dediklerinde eşkıyanın bu istekten kaçındığını ve toplanan haydutların üzerlerine geldiğini haber vermişlerdi. Görice naibine ve ayan-ı vilayete gelen hükümde, Ali Kel ve Kasım Gomare'ye verilen bir ferman olmadığı ifade edilmiş ve adı geçen eşkıyanın sahte ferman ile halktan aldıkları akçenin iade edilmesi emredilmiştir. Ayrıca halkın yardımıyla tedarik edilen martolosların derbentleri koruması istenmiş ve bu martoloslar eğer insanların canına kast ederler ise ele geçirilerek hapsedilmeleri bildirilmiştir.⁵⁸ Görice Kazası halkının mahkemeye giderek şikâyetle buldukları eşkıyanın yakalanması ve eşkıyalık sorununun çözülmesi için gayrimüslim martoloslar yerine Müslümanlardan martolos seçilmesi ile ilgili önerileri, kaza naibi İsmail tarafından devlet merkezine sunulmuştur. Buna gelen cevapta Görice, Naslıç ve Grebene kadılarına kaza halkının talebi doğrultusunda hareket etmeleri emredilmiş ve *cümle ittifakıyla* Müslüman bir martolosbaşı seçilmesi istenmiştir.⁵⁹ Bu durum eşkıya ile mücadelede devlet ile halkın birlikte hareket ettiğini, halkın bazı çözüm önerileri ile devlete destek olduğunu ve nihayetinde buna uygun kararlar verildiğini göstermektedir. Nitekim martolosbaşı olan gayrimüslimlerin eşkıyalık

⁵⁷ *Mühimme Defteri*, No: 104, Hüküm No: 466. (Evahir-i Rebiülahir 1104/ Aralık 1692)

⁵⁸ *Mühimme Defteri*, No: 108, Hüküm No: 1483. (Evahir-i Rebiülahir 1107/ Kasım-Aralık 1695)

⁵⁹ *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2560. (Evasıt-ı Receb 1110/ Ocak 1699)

yapması ya da eşkiya ile iş tutması durumunda bunların görevlerinden azledilmesi ve kanunun gerektirdiği şekilde cezalandırılması, yerlerine de Müslüman martolosbaşların tayin edilmesi hükümlerde ifade edilmiştir.⁶⁰

Devletin eşkıyalığa karşı aldığı tedbirler arasında merkezden gönderilen mübaşirler, müfettişler ve çavuşlar da yer almıştır. Görice, Premedi, Koloniyye, İstarova gibi Rumeli bölgesindeki birçok yerleşim yerinde görülen eşkıyalığın önlenmesi için Görice ve Premedi kazalarına eski veziriazamlardan Ali Paşa mübaşir olarak tayin edilmiştir.⁶¹ Tırhala ve Yanya sancaklarında olan kazalar ile Avlonya'dan Premedi ve Paşa Sancağı'nda Koloniyye, Görice, Bihlişte, Hurpeşte, Naslıç ve bu bölgelerde ortaya çıkan eşkıyanın yakalanması için Receb Usta müfettiş olarak görevlendirilmiştir.⁶² Görice Kazası Naibi Mevlana Mustafa, Orduyu Hümayun'a mektup gönderip kaza ahalisinin mahkemeye giderek Hurpeşte, Florina, Naslıç ve Kesriye gibi civar kazalara eşkıyanın saldırdığını, gidip gelen yolcuların yollarına inip mallarını ve erzakını yağmaladıklarını, köyler basıp türlü kötülükler yaptıklarını ve Görice halkının da bundan emin olmadıklarını bildirmişti. Naib arzına istinaden eşkıyanın zararını önlemek için Halil Çavuş Görice'ye gönderilmişti.⁶³ Halil Çavuş bölgeye geldiğinde eşkiya ile mücadele edecek yeteri kadar adamı olmadığından bahisle devlet merkezinden yardım talebinde bulunmuştu. Bunun üzerine Görice naibine tekrar hüküm yazılarak adı geçen kazalarda bulunan martolosların da eşkiya ile mücadeleye katılması emredilmiştir.⁶⁴

Bazı eşkıyalık olaylarında haydutların Görice ve civar bölgelerinde saklandıkları haberinin gelmesi üzerine Görice kadısı tahkikat ile görevlendirilmiştir. Aslen Ergirikasrı sakinlerinden olan ve Doyras oğulları namıyla bilinen Mahmut ve Derviş ile Zülfikar oğulları Ahmed ve Mehmed, dergâh-i âlî çavuşlarından Mustafa Çavuş'u katledip mallarını ve erzakını yağma etmişlerdi. Adı geçen kişiler bundan başka Ali Çavuş

⁶⁰ *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 914. *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2560.

⁶¹ *BOA, İE.DH.*, 20-1834, 1.

⁶² *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 914.

⁶³ *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2103. (Evahir-i Muharrem 1110/ Temmuz-Ağustos 1698)

⁶⁴ *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2104.

ve Mehmed Çavuş'un çiftliklerini basmış, önceden Eğri Beylerbeyi olup Avlonya Sancağı'na mutasarrıf olan Osman'ın kethüdasını ve yanında bulunan adamlarını öldürmüşler, mallarını da yağmalamışlardı. Nihayetinde bu olaylar devlet merkezine intikal etmiş ve firar eden eşkıyanın Görice ve Koloniyye kazalarında olduğu bilgisi üzerine haydutların yakalanması için önceden Üsküb beyi olan Ahmed Bey'e ve Görice kadısına emir verilmiştir.⁶⁵

Devlet tarafından alınan tedbirlere rağmen eşkıyalığın önlenememesi şehirlerde sakin yerel halkı zor durumda bırakmaktaydı. Rumeli bölgesindeki birçok sancak ve kazada halk eşkıya aleyhine şahitlikte bulunmuş, eşkıyanın zararları def edilmezse kaza ahalsinin ve seyahat eden yolcuların *mükedder* bir halde kalacakları ifade edilmiştir. Bu ortamda Görice Kazası sakinleri de Abdünnebi isimli eşkıyadan şikayetçi olmuştur. Sancak ve kazalardan gelen şikayetler üzerine Dukakin ve Avlonya sancakları mutasarrıfı Hüdaverdiye; İskenderiye Sancağı mutasarrıfı Adem'e; İlbasan Sancağı mutasarrıfı Seyfullah'a ve Arnavud Belgradı, Bihlişte, Nasliç, Opar, İstarova, Görice, Kesriye ve İşbat kadılarına bir hüküm yazılarak bölgelerinde bulunan eşkıyanın gereği gibi cezalandırılması emredilmiştir.⁶⁶

Eşkıyalık suçu sabit görülen kişilere ne tür bir ceza verileceği konusu hükümlerde yer almıştır. Esas itibarıyla İslam-Osmanlı hukukunda eşkıyalık suçu için öngörülen ceza öldürülme, asılma, el ve ayakların çaprazlama kesilmesi veya sürgün edilme şeklinde olmaktadır.⁶⁷ Görice ve civarında eşkıyalık suçunun faillerine öldürülme⁶⁸, kalebend etme⁶⁹, hapse atılma⁷⁰ ve sürgün⁷¹ gibi çeşitli cezalar tertip edilmiştir. Bazı eşkıya reisleri için salb (idam) cezasının verilmesi şehir sakinleri ve ayanlarının talepleri arasında yer almıştır. Tımar erbabından olup, tımarını satarak

⁶⁵ *Mühimme Defteri*, No: 76, Hüküm No: 191. (7 Receb 1016/ 28 Ekim 1607).

⁶⁶ *Mühimme Defteri*, No: 111, Hüküm No: 1214. (Evahir-i Muharrem 1112/ Temmuz 1700)

⁶⁷ Bardakoğlu, "Eşkıya", s. 465.

⁶⁸ *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 914. *Mühimme Defteri*, No: 111, Hüküm No: 1214. *BOA, İE.DH.*, 20-1834, 1.

⁶⁹ *Mühimme Defteri*, No: 104, Hüküm No: 466.

⁷⁰ *Mühimme Defteri*, No: 108, Hüküm No: 1483. *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2338.

⁷¹ *Mühimme Defteri*, No: 111, Hüküm No: 1214. *BOA, İE.DH.*, 20-1834, 1.

İstarova'da eşkıyalık yapan Mehmed ibni Hüsrev'in salb cezasıyla cezalandırılması için kaza halkı ve ayanların isteğiyle Görice ve İstarova kadıları tarafından devlet merkezine bir arz yazılmıştır.⁷² Görice'de köyler basan Ali, Mustafa ve Bali adlı eşkıyanın suçlarına karşılık salb ile cezalandırılmaları eski Üsküb Mirlivası Ahmed tarafından bir arz ile padişaha teklif edilmiştir.⁷³ Devlet gerekli gördüğü bazı durumlarda halka zulmedenlerin İstanbul'a⁷⁴ veya Ordu-yı Hümayun'a⁷⁵ gönderilmesini de istemiştir.

Eşkıyalık olaylarında dikkat çeken bir diğer husus bu suçların daha çok II. Viyana kuşatması devamında gelen yıllarda artış göstermesidir. Kuşatmanın bozgunla neticelenmesi ve ardından başlayan savaş döneminde, Balkanlar'daki Osmanlı eyaletleri ilk anda bir karışıklık, iktisadi çöküntü ve asayişsizlik içinde kalmıştır. Şehirlerde emniyeti sağlamakla görevli askerlerin savaş bölgesine gönderilmesi, yol güvenliğinin zayıflaması ve ekonomik sıkıntılar bu durumun ortaya çıkmasında etkili olmuştur.⁷⁶ Viyana kuşatmasından sonra kaybedilen toprakların geri alınması için yapılan hamleler başarısızlıkla sonuçlanmış, bu kötü gidişat neticesinde Sultan IV. Mehmed tahttan indirilmiş yerine II. Süleyman tahta çıkarılmıştır. İstanbul'da padişahın tahttan indirilmesi sırasında ortaya çıkan karışıklıklar, cephede askerlerin boş kalması, Osmanlı ordusunun iyi bir lojistik destek ve tecrübeli komutanlardan yoksun bulunması gibi sebepler savaşın seyrine olumsuz etki etmiştir. 1688 yılında Belgrat'ın düşman eline geçmesiyle Osmanlı Devleti siyasi, sosyal ve iktisadi bir buhran devrine girmiştir.⁷⁷ 1683-1690 yılları arasındaki bu olumsuz ortam Arnavutluk bölgesindeki halkı da zor durumda bırakmıştır.⁷⁸ Devam eden savaşlar nedeniyle asker ihtiyacını karşılamak için halktan asker celbinin yapılması, savaşın mali finansmanını sağlamak amacıyla yeni vergiler konulması reaya

⁷² BOA, İE.DH. 7-642.

⁷³ BOA, İE.DH., 6-587.

⁷⁴ *Mühimme Defteri*, No: 110, Hüküm No: 2338.

⁷⁵ *Mühimme Defteri*, No: 98, Hüküm No: 914.

⁷⁶ İlber Ortaylı, "İkinci Viyana Kuşatmasının İktisadi Sonuçları Üzerine", *Osmanlı Araştırmaları*, II, İstanbul 1981, s. 200.

⁷⁷ Kemal Çiçek, "II. Viyana Kuşatması ve Avrupa'dan Dönüş", *Türkler*, IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 750-751.

⁷⁸ Skender Rizaj, *Kosova, Arnavutların ve Türklerin Dünü, Bugünü ve Yarını*, Marifet Yayınları, İstanbul 1993, s. 225.

üzerindeki külfeti artırmıştır. Harpler nedeniyle şehir ve köylerde güvenlik kalmamış, kentlere göç artmış ve bunun sonucunda topraklarını terk edenlerin bir kısmı *saruca* ve *sekban* teşkilatına katılmıştır. Saruca ve sekban teşkilatına katılanlar halkın can ve mal emniyetini sağlamak yerine daha çok kendileri fesat çıkarmış, bu sebeple Balkanlar'da *hayduk* adı verilen eşkiya grupları türemiştir.⁷⁹

Sonuç

Osmanlıların Arnavutluk'ta kurduğu en önemli şehirlerden biri olan Görice, 1395 yılında veya hemen sonrasında ele geçirilmiştir. Adriyatik Denizi ile Adalar Denizi arasındaki konumu sebebiyle önemli bir noktada yer alan Görice, Mirahur İlyas Bey tarafından imar edilerek bir şehir haline getirilmiştir. Osmanlı yönetiminde gelişmeye başlayan Görice, incelenen dönemde idari olarak Rumeli Eyaleti'nin Paşa Sancağı'na bağlı bir kaza şeklinde teşkilatlandırılmıştır.

Görice Kazası ve civarında XVII. yüzyıl boyunca sahte para imali, adam öldürme ve eşkıyalık suçlarının gerçekleştiği görülmektedir. Kalpazanlık adı verilen sahte para imali, bölgede sıklıkla görülen suç türlerinden biridir. Kanunlara aykırı olarak para darp eden kalpazanlar bu yolla kendilerine ve çevresindeki kişilere haksız kazanç temin etmiştir. Devlet bunu önlemek amacıyla sahte para basan kalpazanların yakalanmasına ve gereği gibi cezalandırılmasına hassasiyet göstermiştir. Sahte para imalinden başka kayıtlara geçen bir diğer suç türü adam öldürmedir. Cinayet olarak da adlandırılan bu suçlarda, suçun bireyselliği ön plandadır. Cinayet suçunu işleyen katillerin yakalanması ve kanunun gerektirdiği şekilde cezalandırılması devlet merkezinin üzerinde önemle durduğu bir konu olmuştur. Görice Kazası ve civarında en yaygın olarak görülen suç çeşidi ise eşkıyalıktır. Çoğunlukla sıradan insanların yer aldığı eşkıyalık olayları meşru devlet başkanına isyan niteliğinde olmayıp daha çok kişisel bir menfaat elde etmek için yapılmıştır.

Suç kayıtlarında özellikle 1683 yılından sonra belirgin bir şekilde artış vardır. Bilhassa eşkıyalık suçunun önemli bir kısmı bu dönemde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte devlet, suç işleyen ya da suça karışanların yakalanması ve bunlar hakkında gerekli cezaların tertip

⁷⁹ Çiçek, "II. Viyana Kuşatması ve Avrupa'dan Dönüş", s. 756-758.

edilmesi için birtakım tedbirler almıştır. Suç ve suçlularla mücadelede kimi zaman yerel idareciler görevlendirilmiş, kimi zaman merkezden tayin edilen görevliler vasıtasıyla hukuka aykırı fiillerin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Suçun önlenmesi konusunda bölge halkının çözüm önerileri de devlet tarafından dikkate alınmıştır. Suçu sabit görülen suçlulara İslam-Osmanlı hukukunun öngördüğü cezalar tatbik edilmiş, suçu kesinleşmeyen kimseler için adaletten ayrılmama ilkesi görevlilere hatırlatılmıştır. Nihayetinde devlet kanunlar çerçevesinde aldığı tedbirler ile bölgede güvenlik ve istikrarı sağlamaya çalışmıştır.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

AE.SMMD.IV. 77-9135. 77-9087. 80- 9542.

AE.SMST.II. 67-7114.

İE.DH., 6-587. 7-642. 20-1834.

MAD.d, 15961.

Mühimme Defterleri (A.DVNSMHM.d), 75, 76, 85, 93, 98, 100, 104, 108, 110, 111.

TS.MA.d., 734.

Kitap ve Makaleler

Akgündüz, Ahmed, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, I, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1990.

Akgündüz, Ahmed, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, 8/I- 8/II, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1994.

Akün, Ömer Faruk, "Koçi Bey", *DİA*, XXVI, Ankara 2002, 143-148.

Avcı, Mustafa, *Türk Hukuk Tarihi*, (9. Baskı), Atlas Akademi Yayınları, Konya 2020.

Aydın, M. Akif, *Osmanlı Devleti'nde Hukuk ve Adalet*, Klasik Yayınları (3. Baskı), İstanbul 2020.

Bardakoğlu, Ali, "Eşkîya", *DİA*, XI, İstanbul 1995, 463-466.

Baytimur, Suha Oğuz, "Osmanlı Devleti'nde Kalpazanlık Faaliyetleri ve Uygulanan Cezalar (1789-1808)", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5/2, (Aralık) 2016, 249-256.

Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuk-ı İslâmiyye ve İstîlâhat-ı Fıkhiyye Kamusu*, III, Bilmen Basımevi, Ankara 1968.

Cin, Halil, Ahmet Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2011.

Çapanoğlu, Zehra Nur, *Temettüat Defterleri'ne Göre Görice Sancağı'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1844-1845)*, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2018.

Çiçek, Kemal, "II. Viyana Kuşatması ve Avrupa'dan Dönüş", *Türkler*, IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, 746-764.

Dağcı, Şamil, "Kıyas", *DİA*, XXV, Ankara 2002, 488-494.

Eyice, Semavi, "İmrahor İlyas Bey Camii", *DİA*, XXII, İstanbul 2000, 228-231.

Eyice, Semavi, "İmrahor İlyas Bey Camii ve Türbesi", *DİA*, XXII, İstanbul 2000, 231.

Gallotta, Aldo, "İlyas Bey, Mütevelliler ve Korçe/ Görice'nin Kökenleri", *Sol Kol, Osmanlı Egemenliği'nde Via Egnatia, (1380-1699)*, (Ed. Elizabeth A. Zachariadou), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1999, 122-132.

Gökbilgin, Tayyib, "Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları", *Bellekten*, XX/ 78, TTK Basımevi, Ankara 1956, 247-294.

Gökbilgin, M, Tayyib, *XV. ve XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası, Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2007.

İlgürel, Mücteba "Eşkiya, Osmanlılarda Eşkiyalık", *DİA*, XI, İstanbul 1995, 466-469.

İnalçık, Halil, *Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-i Arvanid*, TTK Yayınları, (2. Baskı), Ankara 1987.

İnbaşı, Mehmet, "Avlonya Sancağı ve Yönetimi (1750-1800)", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 6/14, (Mart) 2019, 143-154.

Karagöz, Mehmet, "17. Asrın Sonunda Filibe ve Çevresinde Eşkiyalık Hareketleri (1680-1700)", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16/2, Elâzığ 2006, 373-402.

Kılıç, Orhan, "XVI. Yüzyılın ikinci Yarısında Osmanlı Devleti'nde Kalpazanlık Faaliyetleri", *Osmanlı Ansiklopedisi*, III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, 180-226.

Kiel, M., "Korça", *El²*, V, Brill, Leiden 1986, 264-265.

Kiel, Machiel, "Görice", *DİA*, XIV, İstanbul 1996, 157-158.

Manahasa, Edmond, İlnur Aktuğ Kolay, "Observations on the Existing Ottoman Mosques in Albania", *A/Z ITU Journal of The Faculty of Architecture*, Vol 12/ No 2, (July) 2015, 69-81.

Ortaylı, İlber, "İkinci Viyana Kuşatmasının İktisadi Sonuçları Üzerine", *Osmanlı Araştırmaları*, II, İstanbul 1981, 195-202.

Öz, Mehmet Emin "Modernleşme-Öncesinde Osmanlı Toplumunda Eşkiyalık Hareketlerinin Niteliği ve Özellikleri", *Osmanlı'dan Günümüze*

Eşkialık ve Terör, (Ed. Osman Köse), İlkadım Belediyesi Kültür Yay. No: 12, Samsun 2017, 11-20.

Öznel, Muharrem, "Osmanlı Devleti'nin Kalpazanlıkla İmtihanı (1818-1921)", *Bellekten*, 84/299, (Nisan) 2020, 315-356.

Öztürk, Mustafa, "Genel Hatlarıyla Osmanlı Para Tarihi", *Türkler*, X, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, 802-822.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, İstanbul 1993.

Pamuk, Bilgehan, "Osmanlı Döneminde Arnavutluk", *Balkanlar El Kitabı*, I, (Der.: Osman Karatay-Bilgehan A. Gökdağ), Karam-Vadi Yayınları, Ankara 2006, 340-349.

Pamuk, Bilgehan, "Güney Arnavutluk'ta Osmanlı Hakimiyeti", *Rumeli Balkanlar Özel Sayısı*, I, Yeni Türkiye Yayınları, 21/66, (Mart-Haziran) 2015, 647-658.

Rizaj, Skender, *Kosova, Arnavutların ve Türklerin Dünü, Bugünü ve Yarını*, Marifet Yayınları, İstanbul 1993.

Sezgin, İbrahim, "Paşa Livâsı", *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, 183-184.

Şemseddin Sami, "Görice", *Kamusu'l-Alam*, V, Mihran Matbaası, İstanbul 1314.

Türkçe Sözlük, *TDK*, (11. Baskı), Ankara 2011.